

Tradisjonell kjøring

- noen tanker etter det første året

Av Per Ivar Langhelle

FKFs første stevne av denne konkurranstypen gikk av stabelen på Norsk Folkemuseum i september 2007. I 2008 har vi avholdt stevner på Kalnes og Hvam og det kan være på tide med en oppsummering og noen klargjøringar.

For det første, hvorfor denne konkurranstypen i det hele tatt? Er ikke hele greia bare noe stort jåleri? Vel, de som synes det, og synspunktet har vært framme, får heller finne noe annet å bruke fritiden til. Noen av oss, og heldigvis stadig flere, finner faktisk stor glede i å ta vare på og bruke gamle, stilriktige vogner, seler og klær. Å sette det hele sammen til en stilig og godt gående ekvipasje gir en egen tilfredsstillende og bidrar til å bevare og videreføre gammel kjørekultur. At vi ikke alltid får det helt til er en annen sak. Denne artikkelen er derfor et forsøk på å belyse noen av problemene og kanskje antyde noen løsninger.

VOGNA FØRST

Når man skal sette sammen en ekvipasje bør man absolutt starte med kjøretøyet man vil bruke. Vogna danner grunnlaget og det er den som bestemmer seletøy, klær og utstyr. For det første må man bestemme om vogna er kuskekjørt eller eierkjørt (eller som man tidligere sa gentlemanskjørt). Typisk kuskekjørt vogn er Landauer, Victoria, mylord, kupé, kalesjevogn eller trille med kuskebukk foran.

Typisk eierkjørt vogn er karjol, reisekjerre, gigg, 2- og 4-hjuls dogcart, wagonette (charabanc), jaktvogn,

kjøkkenvogn og trille uten kuskebukk foran.

Arbeidsvogner anses også som eierkjørte. Her bør man nok holde seg til vogner med en eller annen form for sete, samt at den bør være komfortabel nok til noen kilometer i trav.

SELETØY

Vogna bestemmer stort sett valget av seletøy. Noen retningslinjer:

Kuskekjørt vogn – stort sett komteseler, men svarte brystseler ble også en del brukt ute i Europa. Til mer norske vogner som kalesjevogn og trille går det greit med stasseler/kirkeseler. **Eierkjørt vogn** - har ofte et landlig preg og skal derfor helst ha brystseler. Ideelt sett svart til malte vogner og brunt til trehvite, men ikke noe fast krav.

Igjen unntak for typisk norske vogner (karjol, reisekjerre, trille.)

Kjøkkenvogn utgjør en mellomtype ettersom den kunne være finskysst med stassele, eller varevogn med tynge sele.

Jaktvogn, phaeton, svensk åkvagn - brystsele eller norsk stassele.

Arbeidsvogner - bogtresele, fast eller løs pute. Helst trinsebit. Lær- eller tautømmer.

ANTREKK

Kuskekjørt vogn – ideelt sett full livré med flosshatt, halvlang kuskefrakk, kalvekryss, hvite ridebukser og svarte støvler med brun krage. Groom

(medhjelper) skal egentlig ha tilsvarende (antall knapper viser forskjellen). Ansatte kusker bruker ikke forkle.

Vi er fullstendig klar over at en slik pakke er uoverkommelig for de fleste, og blant annet derfor ser man sjelden typisk kuskekjørt vogn i tilsvarende konkurranser i utlandet. Hvis man allikevel vil fremvise en slik vogn foreslår vi at kusken fremstår som ansatt i en familie ikke fullt så høyt på strå og har pen mørk dress, gjerne av noe tykkere stoff, vanlig skjorte og slips (ikke propell), flosshatt eller kanskje helst skalk. Eventuelt kan man velge å illudere drosjekusk i byen, da var skalken ofte byttet ut med lue med blank skygge.

Damer vil tradisjonelt ikke selv kjøre en kuskekjørt vogn, selv om det fantes eksempler på kvinnelige drosjekusker i storbyer i utlandet.

Vi vil helst ikke se mer eller mindre fantasifulle, egenkomponerte og rare blandinger av moderne klær, hatter og flagrende kuskekapper.

Eierkjørte vogner - for herrer dress eller jakke/bukse av mer landlig snitt, f. eks. i tweed, skalk, bløt hatt eller sixpence. For damer drakt eller bluse/jakke/skjørt av tilsvarende modell. Unngå for store, flagrende hatter.

Groom kan ha tilsvarende eller for menn stable dress (skalk, ridejakke . i tweed eller annet grovt stoff, beige eller grå vanlige bukser, brune solide sko). Groom i rideantrekk må kunne aksepteres, selv om det ikke godkjennes ved tilsvarende konkurranser i utlandet.

REKRUTTERINGSKLASSE

Noen har hevdet at altfor strenge krav utelukker mange ekvipasjer. I oppstartfasen og kanskje lenge framover har vi ikke råd til å støte noen fra oss. Derfor har vi satt opp en rekrutteringsklasse der alle som ville kunne stille opp, med nesten hva de ville av vogner. Dermed fikk vi en del roadcartekvipasjer, hvilket er helt greit som et utgangspunkt. Mange av disse kuskenes ville prøve ut konkurranseformen før de går til anskaffelse av eller begyn-

ner å restaurere en gammel vogn. Problemet er hvordan en slik rekrutteringsklasse skal bedømmes. Landeveiskjøring og presisjonskjøring er greit, men hva med klær, utstyr og stil generelt? Dommerne la lista slik at de så etter sikkerhet, hele, rene og godt tilpassede seler og nåtidige klær til en kjøretur. Caps eller ridehjelmer, dongeribukser, ikke altfor gilde gensere eller vindjakker, - alt passerte. Disse kuskenes ønskes hjertelig velkommen tilbake!

HESTEN OG KJØRINGEN

Dette punktet er lett å glemme i alt styret med hvordan man tar seg ut, men vel så viktig. Selv om man har en utstyrs pakke som er så gjennomført som bare det, hjelper ingen ting hvis ikke hesten passer til vogna, er velpusset og trent og kan vise gode bevegelser. Det er hesten det hele dreier seg om og dommerne vil heller se lydige og godt gående hester enn all slags fint utstyr.

Tren hesten og tenk helhet!

NOEN TIPS

- Kjør noen turer med aktuell vogn og seletøy for å se at alt passer og fungerer. Reparasjoner og improvisasjoner i siste øyeblikk kan ødelegge mye av helhetsinntrykket.
- Ta gjerne med passasjerer, men ikke overless vogn. Husk at alle passasjerene teller med i vurderingen. Stalljenter og medhjelpere i hverdagsklær, hvor flinke og hjelpsomme de enn kan være, må holde seg i bakgrunnen.
- Brune tømmer til stas, svarte til arbeid og begravelse.
- Ikke overdriv blank pynt og juggel.
- Noen har glede av fantasifulle flettinger. Det har ikke våre dommere.

- Spenner på selen skal være av samme metall som vognas metall-detalljer, slik at messing og nikkel ikke blandes. Unntak for navkapslene, som oftest er av messing.
- Pisk, hansker og hodeplagg er en selvfølge. Forkle til eierkjørt vogn (skal beskytte klærne). På arbeidsvogner er hansker ikke nødvendig, samtidig som piskan kan være enklere og kortere (svepe).
- Westernklær og -hatter bare til typiske vogner fra det vestlige Amerika.
- Solbriller, både på nesa og i håret, er et fremmedelement.
- Medhjelpere bør tenke gjennom klesvalget, slik at f. eks. for trange/ lange skjørt gjør det vanskelig å hoppe av i en nødsituasjon.

KONKLUSJON

Midt oppi det hele må vi huske på at en tradisjonell kjøredag skal være en fornøyelse for både hest, kusk, passasjerer, dommere og tilskuere. Det må ikke bli slik at i jakten på det eneste rette utstyret glemmer vi gleden ved en fin dag med det vi liker best – hest og vogn. Da kan det bli slik som president Ib Møller i det danske kjøreforbundet forteller om en god venn. Han fremviste en gammel sportsbil i en tilsvarende konkurranse. Eieren hadde lagt sin sjel i både restaurering, puss og valg av tidsriktig klær og utstyr. Allikevel avviste dommerne bryskt hele ekvipasjen. Bilen manglet nemlig ventilhetter på hjulene med det riktige MG-merket!

Fra Cuts i Frankrike.